

PRVNÍ POZNATKY Z PRŮBĚHU SPECIALIZAČNÍ PRŮPRAVY V OBORU HYGIENA A EPIDEMIOLOGIE V PODMÍNKÁCH ČSLA

Npor. MUDr. Jiří BERAN, npor. MUDr. Jiří CHALOUPKA

Úvod

Od roku 1985 byla zahájena specializační průprava v oboru hygiena a epidemiologie. Proto bychom se chtěli v našem sdělení vyjádřit ke struktuře i obsahové náplni tohoto postgraduálního školení. Před uskutečněním studijního oboru všeobecné lékařství na VLVDÚ JEP jsme zažádali o zařazení do výše uvedeného oboru.

Náplň průpravy a struktura stáží jsou předepsány „Směrnicí pro další vzdělávání zdravotnických pracovníků v ČSLA“ (dále jen „Směrnice“).

Naši přípravu je možno rozdělit do několika etap:

1. stáž na odborných odděleních ve vojenských nemocnicích
2. stáž v zařízeních státní zdravotní správy
3. stáž v zařízeních hygienicko-protiepidemické služby ČSLA
4. stáž u vojenského útvaru
5. závěrečný pětíměsíční kurs ve VLVDÚ JEP

Poznatky ze stáží

Délka stáží na odborných odděleních VN je „Směrnicí“ stanovena takto: vnitřní oddělení 2 měsíce, chirurgické oddělení, ORL, kožní a nervové oddělení po 1 měsíci.

Na všech odborných odděleních VN Plzeň byla naše pracovní náplň shodná s prací kolegů v oboru všeobecné lékařství. Na vnitřním oddělení jsme pracovali jako sekundární lékaři u lůžka nemocného. Museli jsme velmi brzy zvládnout diagnostické, dif. diagnostické i terapeutické postupy u nejčastějších interních onemocnění, samostatně interpretovat výsledky laboratorních, pomocných instrumentálních i konziliárních vyšetření, seznámit se s léčebnou dokumentací a samostatně ji vést.

Na chirurgickém oddělení jsme pracovali u lůžka nemocného, asistovali jsme u běžných chirurgických zákroků a operací. Ke zkvalitnění stáže by ještě přispělo, kdybychom delší dobu pracovali na chirurgické ambulanci, blíže k terénu, k lepšímu poznání spektra chirurgických onemocnění odesílaných NZS do VN. Příčinu této situace vidíme v tom, že pro nedostatek zkušeností jsme o toto opatření náčelníka oddělení nepožádali.

Na ORL oddělení jsme pracovali v ambulanci, na lůžkové části i na chirurgickém sále. Především na ambulanci jsme mohli v zimních měsících diagnostikovat i ambulantně léčit vel-

ké množství respiračních onemocnění. Pod vedením zkušených lékařů jsme tak poznávali jejich etiologické, klinické, ale i epidemiologické aspekty.

Na kožním oddělení jsme pod přísným, ale o to více fundovaným vedením náčelníka oddělení denně pracovali u lůžka nemocného i na ambulanci. Setkali jsme se s běžnými i vzácnějšími kožními onemocněními, studovali jsme i hygienické podmínky, za nichž některá onemocnění vznikají a šíří se (pyodermie, mykózy, svrab, pohlavní choroby). Častěji než na jiných odděleních zde probíhaly odborné semináře, na kterých jsme vystupovali se samostatnými referáty.

Na nervovém oddělení jsme se pod vedením zkušených lékařů zaměřili na získání a fixování praktických návyků při provádění základního neurologického vyšetření a na zjištění přesné diagnózy. Zajímali jsme se zde také o onemocnění vznikající v souvislosti s působením pracovního prostředí na organismus.

Všechny stáže absolvované na odborných odděleních VN Plzeň hodnotíme velmi kladně. Poznatky, které jsme pod vedením zkušených lékařů získali na ambulantní i lůžkové části jednotlivých oddělení, nám velmi pomohou jak při naší další práci ve zvoleném oboru, tak přispějí k rozvoji našeho všeobecného medicínského myšlení a jednání.

V zařízeních státní zdravotní správy jsme pracovali 3 měsíce na infekční klinice KÚNZ Hradec Králové a na klinice chorob z povolání KÚNZ Hradec Králové 2 měsíce.

Na infekční klinice jsme pod vedením zkušených asistentů pracovali na všech odděleních, dětských, dospělých i v ambulantní části. Kromě jiných onemocnění jsme se zaměřili především na kliniku i epidemiologii běžných virových onemocnění (spalničky, zarděnky, příušnice), infekční hepatitidy všech typů, průjmových onemocnění a alimentárních nákaz, které jsou v současné době nejčastější příčinou výskytu epidemií ve vojenských kolektivech.

Na klinice chorob z povolání jsme samostatně pracovali 1 měsíc u lůžka nemocného, diagnostické závěry, vyšetření i terapie byly konzultovány s přednostou kliniky. S žádostí o radu jsme se vždy mohli obrátit na kteréhokoli pracovníka I. interní kliniky, v rámci které jsou lůžka KCHOP zařazena. Sledovali jsme především klinický obraz, diagnostiku i terapii otrav olovem, zaprášení plic a dalších. Druhý měsíc jsme samostatně pracovali v ambulanci. Ve stejný den byli pozváni pracovníci stejného rizikového prostředí (brusiči, pracovníci s olovem,

těkavými látkami, vibracemi, pracovníci z výroby čedičové vaty, osinku atd.), které jsme samostatně vyšetřovali. V rámci stáže jsme měli několikrát možnost spolu s pracovníky KCHOP se podívat přímo do závodů na různá pracoviště, kde mohou vznikat poškození zdraví z práce. Každý týden byly prováděny odborné semináře vedené přednostou. Pod vedením pracovníků kliniky jsme formulovali závěry preventivních vyšetření, pravidelně jsme se účastnili seminářů se zkušeným rentgenologem. Byli jsme v tomto období ve velmi úzkém kontaktu s katedrou vojenské hygieny VLVDÚ, kde se každý týden konal seminář, na který jsme se připravovali ze zadaného tématu z oblasti hygieny práce a pracovního lékařství. Díky invenci náčelníka katedry nám byl umožněn vstup do dolů, k vysokým pecím i těžkým provozům železáren v Ostravě.

Stáž na obou klinikách KÚNZ v Hradci Králové hodnotíme velmi kladně, především pro možnost získání velkého množství poznatků od fundovaných pedagogů a pro možnost velmi dobrého kontaktu s katedrou vojenské hygieny VLVDÚ JEP. Z tohoto důvodu považujeme tuto stáž za nejvhodnější ze všech, které jsme prozatím absolvovali.

Odbornou stáž v zařízeních hygienicko-protiepidemické služby jsme absolvovali v OHEO a HEČ v Plzni. Během čtyřměsíční stáže na OHEO jsme se postupně zapoili do práce ve všech odděleních i pracovištích tohoto zařízení. Pod vedením náčelníků skupin jsme získali nové poznatky a zdokonalili jsme si své starší znalosti z oblasti hygieny práce, výživy i komunální hygieny, praxi jsme prověřili naše znalosti z mikrobiologie, parazitologie, virologie, sérologie, imunologie i epidemiologie. Při naší práci na OHEO jsme se účastnili spolupráce s odbornými odděleními VN, a to nejen v činnosti diagnostických pracovišť, ale např. i v otázce volby antibiotik u některých složitých případů. Pod metodickým vedením lékařů stálého stavu jsme provedli hygienickou prohlídku ubytovacího prostoru, kuchyňského bloku a parku techniky vojenského útvaru. Zúčastnili jsme se také práce při epidemiologickém zabezpečení velké alimentární epidemie u vojsk. Práce na mikrobiologickém a epidemiologickém oddělení OHEO byla velmi fundovaně vedena a velmi dobře nám přiblížila hygienicko-protiepidemické zabezpečení u vojsk. Na hygienické části OHEO docházelo v době naší stáže k rozsáhlým personálním změnám, proto stáž v oboru hygieny nesplnila v plné míře naše očekávání. Zkušeností a poznatků získaných na OHEO Plzeň si velmi vážíme, protože z nich budeme přímo vycházet v naší další práci ve funkcích v hygienicko-epidemiologické službě.

Jeden měsíc jsme se seznamovali s prací příslušníků HEČ Plzeň. Poznali jsme předpisy, ze kterých vychází ve své práci epidemiolog obvodu, dokumentaci, kterou vede, i hlášení, která odesílá svým nadřízeným. Seznámili jsme se

i s činností epidemiologa obvodu při kontrolní činnosti u vojsk a při vzniku epidemí. Během stáže jsme se snažili odnést si co nejvíce z bohatých dlouholetých zkušeností velitele HEČ. Tato stáž nás ještě více přiblížila k činnosti hygienicko-epidemiologické služby u vojsk.

Stáž u vojenského útvaru stanoví „Směrnice“ v délce jednoho měsíce. My jsme absolvovali tuto stáž u útvaru především v době, kdy nebyl příjem nováčků, za přítomnosti NZS a lékařů absolventů. Tedy v ideální době a ideálním obsazení personálem ošetrovny pro stáž. Bohužel tomu tak není ve všech případech. Krátce jsme se seznámili s chodem ambulance, vedením ambulantní dokumentace, činností na lůžkové části ošetrovny, se základními diagnostickými i terapeutickými postupy. Velnou část stáže jsme věnovali ve spolupráci s náčelníkem katedry vojenské hygieny VLVDÚ hygienické problematice útvaru, ať už v obecné rovině (každý zpracoval určitou pasáž, nad kterou se diskutovalo), či ve srovnání teoretických znalostí obecně s hygienickými podmínkami u útvaru. Tato stáž a hlavně spolupráce s katedrou vojenské hygieny se ukázala velmi nutnou a ničím nezastupitelnou.

Závěrečný pětiměsíční kurs ve VLVDÚ v oboru hygiena a epidemiologie probíhal již v době, kdy jsme absolvovali na VLVDÚ, proto nejsme jeho prvními frekventanty. Myslíme si, že hodnocení studia v tomto kursu si zaslouží samostatný příspěvek.

Závěr

Do dnešního dne jsme absolvovali kromě pětiměsíčního kursu všechny stáže předepsané „Směrnicí“. Myslíme si, že všechny stáže splnily to, co od nich očekávali tvůrci specializační přípravy oboru hygieny a epidemiologie.

1. Přikláníme se k názoru, že v oblasti klinické by se měla alespoň polovina přípravy přesunout do práce v ambulanci.

2. Jsme za další konání stáží na klinikách v Hradci Králové, především pro možnost úzkého kontaktu s katedrou vojenské hygieny (KVH). Je zde možno naučit se práci s literaturou, ať už knižní či časopiseckou, možnost samostatného vystupování v odborných seminářích i možnosti kontaktu s ostatními vědeckými i pedagogickými pracovníky VLVDÚ.

3. Práce v hygienicko-epidemiologických zařízeních ČSLA nás naučila epidemiickou, parazitologickou, bakteriologickou i virologickou diagnostiku, dále provádění hygienických prohlídek u vojenských útvarů, provádění zápisu, vedení příslušné dokumentace. Stáž je dostatečně dlouhá k pochopení základních problémů v oblasti hygienicko-protiepidemického zabezpečení u vojsk.

4. Stáž u vojenského útvaru zaměřená na hygienicko-protiepidemickou oblast pod odborným vedením náčelníka KVH se jeví jako nutná a

nezastupitelná. Měla by probíhat v době mimo nástup nováčků a při plném obsazení ošetrovny zdravotnickým personálem.

5. Odborně-organizační problémy byly velmi rychle a operativně řešeny díky školskému a vědeckému oddělení a díky náčelníkovi KVVH.

6. Byl proveden i předběžný pohovor o koncepci oboru i o perspektivě pracovníků hygienicko-epidemiologické služby ČSLA s hlavním epidemiologem ČSLA.

Ze všech uvedených bodů plyne, že naše zkušenosti s prozatím proběhlou částí specializační přípravy jsou vesměs velmi pozitivní a jsme pro udržení koncepce i odborného obsahu stáží tak, jak jsme je absolvovali my. Pokud se budou připravovat další absolventi VLVDÚ v tomto

oboru, můžeme jim jejich volbu plně doporučit.

Souhrn

Autoři ve svém sdělení hodnotí stáže předepsané Směrnicí pro další vzdělávání zdravotnických pracovníků v ČSLA v oboru hygiena — epidemiologie a absolvované v průběhu dvouleté ([postgraduální] specializační přípravy v tomto oboru. Jsou za udržení této koncepce, podle které jednotlivé stáže absolvovali a která se podle jejich názoru plně osvědčila. Pro možnost úzkého kontaktu s katedrou vojenské hygieny a katedrou vojenské epidemiologie VLVDÚ JEP doporučují rozšířit počet stáží absolvovaných v Hradci Králové.